

pregled snežnih in lavinskih razmer v pretekli zimi ter požarov v naravi. Podana je primerjava podnebnih značilnosti v letu 1995 z obdobjem 1961–1990. Sledi oris nekaterih večjih naravnih nesreč v tujini (potresi, poplave na Nizozemskem).

V šestem delu Ujme je prikazana naša ogroženost od naravnih nesreč: orisani so toča in burja, vpliv suše in moče na kmetijsatvo, posledice kislega dežja, elektromagnetno sevanje pa posledice erozije na cesto med Bovcem in Kranjsko Goro, onesnaževanje krasa ob različnih nesrečah, onesnaževanje kraških vodnih virov, vpliv odpadkov z javnih odlagališč na kakovost talnice itd.

Sledijo razdelki "Opazovanje, obveščanje in alarmiranje", "Varstvo pred nesrečami" in "Ukrepanje ob nesrečah", ki s teoretičnega in praktičnega vidika presojuje nastale razmera in možnosti za zmanjšanje materialne škode. V devetem poglavju, "Domače in tuje izkušnje", nadaljuje M. Kolbezen s prikazom velikih poplav in povodnji na Slovenskem (6. nadaljevanje). Naslednji štirje razdelki so namenjeni izobraževanju in usposabljanju, mednarodnemu sodelovanju, strokovni terminologiji (seizmološko in seizmotektonsko izrazje, razmejitev med "civilno zaščito" in "civilno obrambo") in knjižnim poročilom. Tudi tokrat je P. Šegula pripravil pregled tujih del in revij, ki obravnavajo sneg in snežne plazove.

V prilogi je izšla bibliografija objavljenih prispevkov v prvih desetih številkah (letnikih) Ujme, ki zajemajo več kot 2350 strani velikega formata (A–4). Doslej je sodelovalo pri reviji 311 avtorjev, ki so prispevali 636 člankov, razprav in poročil. Podrobnejši pregled pokaže, da so bili geografi med najpomembnejšimi sodelavci in oblikovalci vsebinske zasnove Ujme. Doslej je pri reviji sodelovalo 31 geografov (t.j. 10 % vseh piscev), ki so prispevali 138 oziroma dobro petino (22 %) vseh objavljenih člankov. Tudi v tem se kaže vloga, moč in razvejenost sodobne geografije, ki s svojimi temeljnimi ali aplikativnimi raziskavami daje kar se da celosten pogled na vzroke in posledice naravnih nesreč ter njihovo regionalno in prostorsko vmeščenost in vraščenost v pokrajinski sistem.

Milan Natek

France Habe

Mlini in žage na vodni pogon na Pivki in Planinskem polju nekoč in danes

Izdalo Društvo za varstvo kraškega okolja Postojna, založila občina Postojna, Postojna 1996, 117 strani

Nestor slovenskih geografov raziskovalcev, dr. France Habe, nas je ponovno razveselil z novo knjigo. Namenjena je geografskim in širšim socialno-gospodarskim pogledom izrabe vodnega pogona, ki je v zadnjih desetletjih povsem zamrl. S to študijo smo dobili vpogled v mnoge značilnosti in posebnosti mlinarstva in žagarstva na kraškem svetu. Skupaj z drugimi tovrstnimi ali podobnimi deli iz drugih območij Slovenije pa kolikor toliko zaokroža in izpopolnjuje pregled nekdanjih oblik, nači-

nov in namenov rabe razpoložljivih krajevnih energetskih — pogonskih potencialov, kakršne so tekoče vode naših potokov in rek.

Študija je sestavljena iz dveh delov. V prvem so predstavljeni mlini in žage na Pivškem, v drugem delu pa na Planinskem polju. Po uvodni predstavitvi obravnavane tematike nas pisec seznanja z oblikami in načini rabe vodnih pogonskih virov na brezvodnih kraških tleh ter s temeljnimi tehnološkimi značilnostmi mlinov in žag. V Pivški kotlini je bilo 37 mlinov in 17 žag, od tega je danes ohranjenih le še 6 stavb oziroma zgradb, ki pa imajo spremenjeno namembnost. Na Planinskem polju je bilo v razpravo zajetih 7 mlinov in 9 žag. Zanje je značilno, da so za pogonsko moč uporabili predvsem kraške izvire Unice pred Planinsko jamo in v zagatni dolini Malnov, kjer izvira Malenščica, ki je poganjala po 6 mlinov in žag, kakor tudi ponor "Pod stenami" in sam tok Unice tik pod vasjo Laze, kjer je bila Laška žaga, last osmih kmetov.

Obrati na vodni pogon so predstavljeni z več vidikov. Podrobno sta označena njihov zemljepisni položaj in topografska lega. Vsi objekti z vodnimi pogonskimi kolesi v Pivški kotlini so prikazani z naslednjimi oznakami: z lego na topografskem načrtu 1 : 5000, nadmorsko višino, s katastrsko občino, parcelno številko stavbnega zemljišča (selišča) in površino stavbe, hišno številko, z uporabno površino stavbe (obrata) in tudi z navedbo lastnika. Za večino obratov je navedena tudi njihova proizvodna velikost, in sicer glede na število pogonskih vodnih koles, število mlinskih kamnov, količino proizvodne zmogljivosti, gravitacijsko zaledje mlinov itd. (Ob tem je izredno dragocen in nazoren podatek, da je imel mlin ob izviru Unice pred Planinsko jamo 12 vodnih pogonskih koles.) Osvetljen je tudi vpliv hidroloških razmer na čas obratovanja mlinov in žag ter njihova vloga v vsakdanjem življenju.

S Habetovo študijo, ki je nastajala v daljšem obdobju, smo dobili dragocene informacije o vodnih mlinih in žagah na kraškem svetu. Zgodovinski viri kažejo, da je se začela izraba vodnega pogona na obravnavanem ozemlju že v 15. stoletju. Mlinarstvo in žagarstvo sta dosegla najvišji vzpon v 19. stoletju in v letih pred 1. svetovno vojno. Tehnološke spremembe, elektrifikacija, spremembe v kmetijski pridelavi, deagrarizacija, visoke davščine, sprememba lastništva idr. so med osnovnimi povzročitelji za propad vodnih mlinov in žag. Zadnji obrati so prenehali z delom v 60. letih tega stoletja.

Milan Natek

Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč

Izdala in založila Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje pri Ministrstvu za obrambo, uredil B. Ušeničnik, Ljubljana 1996, 128 strani

V zborniku so objavljeni prispevki in gradivo z mednarodnega posvetovanja o odpravljanju posledic naravnih in drugih nesreč, ki je bilo v Ljubljani 5. oktobra 1995.